

יש עתה

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

Szeptember 3–12.

A fellépő művészek többsége is jelent volt azon a nagyszabású sajtótájékoztatón, amelyet az idei jubileumi, 25. Zsidó Kulturális Fesztiválról tartottak a Rumbach Sebestyén utcai zsinagógában. A sajtó képviselőit és a művészeket Kunos Péter, a Mazsihisz-BZSH ügyvezetője és Mester Tamás, a BZSH elnöke, a Mazsihisz alelnöke köszöntötte. Többen kiemelték a főszervező, Deák Andrea munkáját.

– Az idei kulturális fesztivált ezüstbe csomagoltuk a negyedszázados jubileumi múltval való tekintettel. A középkori Európában kialakult szimbólumrendszerben az ezüsthöz az alázat, a tisztesség, a tisztaság, a szeplőtelenesség fogalmát társították. Ezen ünnepi kerek évforduló jegyében igyekeztünk széles, gazdag kínálatot összeállítani a közönségünknek – mondotta Mester Tamás, a Budapesti Zsidó Hitközség (BZSH) elnöke, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (Mazsihisz) alelnöke azon a sajtótájékoztatón, amelyet a szeptember 3-án kezdődő és szeptember 12-ig tartó 25. Zsidó Kulturális Fesztiválról rendeztek.

Mint mondta, szíve szerint mind a 25 produkciót részletesen ismerteté, hiszen minden előadás megérné, hogy sokat beszéljenek róla, ehelyett a BZSH-elnök csak néhány progra-

Fotó: Oláh Attila

mot emelt ki, elnézést kérve azoktól a művészekről, akiket kihagyott.

Fontosnak tartotta, hogy megemlítsék a három jiddise mame (Fenyő Fruzsina, Váradi Eszter Sára és Klein Judit) előadását, s ehhez kapcsolódva a Jiddise Mame Jukebox című show-t, amelynek ötletgazdája és producere az orosz Leonyid Gutkin.

Mester Tamás ennek kapcsán azt mondta: „nekem már most ritmusra jár a lábam, jöjjenek hát el a Dohány utcai zsinagógába erre a kivételes produkcióra”.

Kunos Péter, a Mazsihisz-BZSH

ügyvezető igazgatója nagy szeretettel köszöntötte a megjelenteket, mert – mint mondta – a jelenlévő művészek nagy részét jól ismeri, s pozíciójából adódóan közel érzi magához a minden évben megrendezett zsidó kulturális fesztiválok hosszú évek óta. Hozzátette: fontosnak tartja a rendezvénysorozatot, ezért amiben csak tud, örömmel áll a fellépők, a közreműködők, a közönség és a szervezők rendelkezésére.

Kunos Péter külön megköszönte a Szövetség apparátusának a fesztivál kampányához és megszervezéséhez nyújtott munkáját. Az ügyvezető úgy fogalmazott: a mostani gazdag program méltó összeállítás a huszonötödik, jubileumi fesztivál ünnepi jellegéhez.

Ezután a fellépő művészek járultak sorra a mikrofonhoz, hogy az általuk tervezett produkciókról tájékoztassák a sajtó képviselőit. Közülük Szives Márton és Bősze Ádám külön is kiemelte a fesztivál főszervezőjének, Deák Andreának a munkáját és ötleteit.

A programokról a zsidokulturálisfesztival.hu linken lehet bővebben tájékozódni

Emléktáblákat helyeztek el a Dohány-zsinagógában Keleti Ágnes és családja tiszteletére

Vendéglátás-szíveslátás. Kunos Péter fogadja Keleti Ágnest

Keleti Ágnes, a családja kíséretében tett látogatást a Dohány utcai zsinagógában. A Nemzet Sportolója a hazai tornasport legeredményesebb versenyzője; negyvenhat alkalommal nyert magyar bajnokságot és hétszeres csapatbajnok.

A 102 éves legendás sportoló rokonai Kanadából látogattak Budapestre abból az alkalomból, hogy a zsinagógában emléktáblákat helyeztek el Keleti Ágnes és családja, továbbá a Gyárfás család tiszteletére. Keleti Ágnes édesanyja Gyárfás Rózsa volt.

A BZSH–Mazsihisz nevében Kunos Péter ügyvezető igazgató köszöntötte Ági nénit és kísérőit. Az ötszörös olimpiai bajnok érdeklődéssel tekintette meg a gyönyörű templomot.

Kibuci Bucik a síófoki temetőért

Winkler Miksa az egyik Bucival

KIBUCI BUCIK 2023 SÍÓFOK

Ilyen volt, ilyen lett

Fotók: Merényi Szonja

A Mazsihisz elnöke Washingtonban

A közelmúltban hivatalos látogatáson Washingtonban járt dr. Grósz Andor, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (Mazsihisz) elnöke. Útja során tárgyalásokat folytatott az amerikai politikai és gazdasági élet szereplőivel, a kormányzat képviselőivel, valamint zsidó szervezetek és közösségek vezetőivel. A megbeszélések közül kiemelkedik az Amerikai Egyesült Államok képviselőházának elnökével, Kevin Owen McCarthyval való találkozója.

A megbeszélésen dr. Grósz Andor röviden ismertette a magyarországi zsidó közösség történetét, és tájékoztatást adott napjaink virágzó magyar zsidó kulturális és vallási életéről, valamint a Mazsihisz előtt álló feladatokról és tervekről. Mint elhangzott: közösségeink tagjai békében és biztonságban élhetik meg zsidó identitásukat, melyhez a Mazsihisz, mint a legnagyobb hazai zsidó egyház minden feltételt igyekszik biztosítani.

Kérdésre válaszolva dr. Grósz Andor kitért a Mazsihisz és a magyar kormány kapcsolatára, továbbá szó esett a magyarországi holokauszt jövőre esedékes 80. évfordulójáról, a tervezett megemlékezésekkel kapcsolatban az amerikai partnerek támogatásukról biztosították a Mazsihisz elnökét.

A találkozó zárásaként dr. Grósz Andor meghívta tárgyalópartnerét Magyarországra annak érdekében, hogy a képviselőház elnöke első kézből tájékozódhasson a magyar zsidóság helyzetéről, valamint a Mazsihisz tevékenységéről.

A hivatalos látogatáson a Mazsihisz részéről részt vett még dr. Hersch Tamás vezetőségi tag és Rádi Angéla, a szövetség munkatársa.

Jay Leitner üzletember, Isaac Lefkowitz üzletember, dr. Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke, Kevin Owen McCarthy, az USA képviselőházának elnöke, Michael V. Lawler, USA kongresszusi képviselő

Weisz Péter 70

Hetvenéves lett Weisz Péter, a Gyöngyösi Zsidó Hitközség, valamint a Barankovics István Izraelita Műhely elnöke, a Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítvány felügyelőbizottságának tagja, aki korábban közel egy évtizedig a Debreceni Zsidó Hitközség elnöke volt.

Weisz Péter nyitottságát és közösségi szemléletét mutatja, hogy az ő nevéhez fűződik a határokon átvélő egyházi találkozók megszervezése, valamint a Kardos Albert zsidó szavalóverseny elindítása. Péter évek óta az „Együttélés” program keretében keresi fel a középiskolákat, egyetemeket és tart előadást a diákoknak a zsidó–keresztény együttélésről, mutatja be a zsidó vallást, a zsidó szokásokat, azokat a művészeket, történelmi személyeket, akik zsidóként sokat tettek a magyar kultúráért, hazánkért.

A szeretet, a béke és az elfogadás hirdetése motiválta Weisz Pétert olyan izraeli utazások megszervezésébe is, ahol a történelmi monoteista egyházak vezető – Ábrahám örökösei – képviselői együtt vettek részt. Rendszeresen tart előadásokat, konferenciákat a zsidó kultúra és hitvilág témakörében is.

Szeretettel kívánunk boldog születésnapot, sikeres, eredményes és boldog éveket Péternek – a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (Mazsihisz) és a Gyöngyösi Zsidó Hitközség tagjai nevében.

Ítélet a Teremtésben?

Az Örökkévaló számos, különböző formában megnyilatkozik teremtményei számára, különböző módokon vezeti, irányítja a világot. Szinte minden ilyen vezetési mód azonban két fő „összetevő” kombinációjából áll: irgalmasság és ítélkezés.

Az irgalmasságnak többféle változata van: kegyelmesség, szeretet, adakozás. Az ítéletnek is vannak változatai, például: büntetés, elszámolás, alaposság, törvényesség.

A Tóra ezeket a különböző viselkedéseket különféle istennevekkel fejezi ki: a Négybetűs Név (jud-kév-káv-ké) fejezi ki az irgalmasság, az Elokim' név pedig az ítélet tulajdonságát.

* A Teremtő Neveinek pontos leírását, kiejtését kerülni igyekeztünk, még átiratban is. Ezért ebben a cikkben helyettesítő formákat használunk, amiből az eredeti változat úgy kapható meg, ha a bennük szereplő k betűket h betűre cseréljük.

A zsidó gondolkodás, filozófia, hagyomány, kabbala könyvei egybehangzóan elárulják, hogy miért is teremtette meg a világot az Örökkévaló. Miért volt szüksége ilyesmire, ha anélkül is megvolt mindene?

Azért, mert Ő teljesen jó. És ahhoz, hogy ez a jóság teljességében megnyilvánulhasson, szükség van arra, hogy legyen valaki, akinek adhasson. Ezért teremtette meg a világot és az embert. A hagyományos zsidó gondolkodás ezt a gondolatot a következő zoltárvershez kapcsolja: „A világ a jóság [cheszed, adakozás] által épült fel.” (Zsoltárok 89:3)

Ha azonban ez így van, akkor a Tórának rögtön az első mondata válik igencsak nehezen érthetővé. Hiszen abban éppen az áll, hogy az Örökkévaló megteremtette a kezdetben az eget és a földet.

Mivel pedig az egész Teremtés művének a célja az adás, vagyis az irgalmasság tulajdonsága, ezért magától értetődő, hogy a teremtés mondatában az ezt kifejező Négybetűs Névnek kellene szerepelnie. Ehelyett azt találjuk, hogy az ítélet tulajdonságát kifejező Elokim szerepel benne.

Rási azzal magyarázza ezt a váratlan névválasztást, hogy az eredeti „terv” valóban az lett volna, hogy az egész világ az ítélkezés tulajdonsága által legyen megteremtve.

Ez lett volna ugyanis az ideális világ, ahol kizárólag tökéletes embe-

rek élnek. Hiszen bármilyen bűnt azonnal a büntetés követett volna, és ez a szigor mindenkinek elvénne a kedvét a törvénytől való elhajlásoktól. Ez az a környezet, ami az ember fejlődéséhez a lehető legtokéletebb.

Csak az a probléma, hogy mindez nem lehetséges. A világ nem tudott volna megállni az ilyen szigorú ítélkezéssel szemben. Ezért – magyarázza Rási – a Teremtő úgy döntött, hogy a világ teremtésekor egyszerre fogja használni az ítélkezés és az irgalmasság tulajdonságát (ahogyan azt valamivel később, a 2. fejezet 4. mondatában olvashatjuk is, ahol valóban mindkét Név egymás után szerepel).

Más magyarázatot javasol a Neciv. Szerinte az, hogy az Elokim név az ítélkezés tulajdonságának felel meg, nem feltétlenül értelmezendő büntetésként. Maguk a természeti törvények, a világegyetemet, a fizikát, kémiát, biológiát működtető összefüggések is ugyanazt a rigorózságot követelik meg, mint ami az ítélkezés tulajdonságára jellemző.

Ez pedig nélkülözhetetlen összetevője volt a világ megteremtésének. Ezt abból is láthatjuk, ahogyan napjaink ateista fizikusai a legnagyobb megdöbbenéssel, gyakran szinte kétségbeesetten keresnek magyarázatokat arra, miképpen lehetséges, hogy az univerzum, amelyben élünk, ennyire nagy pontossággal lett „finomhangolva”: ha a világot irányító állandók, konstansok csak egy apró mértékben eltérnének jelenlegi értéküktől, nem lenne lehetséges a világnak megállnia.

A világ teremtéséhez tehát szabályokra, pontos tervek, formulákra van szükség. Ehhez pedig az ítélet, a törvényszerűség tulajdonsága a megfelelő eszköz, még akkor is, ha a világ teremtésének motivációja éppen nem ez, hanem az irgalmasság tulajdonsága.

Szántó-Várnagy Binjomin

A spinkai rabbi megpróbáltatása

Joseph Meir Weiss a máramarosi Szaplonca (Spinka) rabbija lett. Meddő asszonyok ezrei jöttek hozzá, áldását kérve, hogy fiaikat szülhessenek. A csoda pedig rövidesen megtörtént...

Egyszer egy meddő asszony Joseph Meir Weiss rabbi áldását kérte. A rabbi megáldotta, és valóban: kilenc hónap múlva az asszony fiút szült! Kétéves lett, amikor eljött az elváltás ideje. Az anyja újból felkereste a rabbit, hogy áldja meg, mielőtt véglegesen befejezi a szoptatást. A rabbi megáldotta, majd megcsókolta a kisfiút, az asszony pedig boldogan utazott hazra.

A gyermek azonban röviddel azután meghalt. Az anya azzal vádolta a rabbit, hogy megölte fiát. A hír eljutott a rabbi ellenségeihez, akik kuruzslással, bűnös rituáléval vádolták! A rabbi nem magyarázkodott, nem védekezett, némán tűrte a vádakot. A máramarosszigeti bét din és a hatóság is maga elé citálta, kénytelen volt magyarázatot adni a történetre. Az volt a kérése, hogy a rabbibíróság és a hatóság egy időben hallgassa ki, és legyen jelen az anya is az ülésen.

A meghallgatás napján a szigeti bíróság épületét megtöltötte a sok kíváncsiskodó. Ott volt az anya is, zokogása kihallatszott az utcára. Joseph Meir Weiss a bíró elé szólították: adjon magyarázatot a jelen levő asszony fiának halálára...

– A történet – fogott magyarázatába – sokkal korábban kezdődött. Volt ugyanis réges-régen egy király, akinek nem volt örököse. Járta az orvosokat, kérte csodatevők tanácsát, utóda csak nem lett. Ekkor bizalmasa az uralkodó elé lépett:

– Uram, királyom, bajodan csak a zsidók segíthetnek. Hívd a rabbikat, mondd nekik, hogy imádkozzanak, hogy a királynak fia szülessen. Ha nem valósul meg, kiűzd az országból a zsidókat.

A király megfogadta a tanácsot. A zsidók között nagy riadalom támadt. Bőjtöt hirdettek, imádkoztak, zoltárokat mondtak. Az égi magasságokban egy lélek akkor az Örökkévaló trónusa elé borulva kérte, jöhessen le az árnyékvilágra, a király fiaként születve, hogy a zsidók megmeneküljenek a száműzetéstől.

A királyné szép fiúgyermeknek adott életet. A zsidók fellélegeztek. A kisdéd felcseperedett, okos és eszes volt, gyorsan haladt a tudományok elsajátításában. Egy idő után azzal állt apja elé, hogy a tanultakban addig nem lelta örömét. Kutatni kezdett, kitől tanuljon. Választása egy magas rangú főpapra esett, aki elvállalta oktatását. Kérése volt, hogy kapjon napi két órát egyedülre, amikor senki sem zavarhatja. Kívánságát tiszteletben tartották, a királyfi pedig szorgalmasan tanult.

Egy idő után elfogta a kíváncsiság, mit csinál tanítója a két óra alatt, szobájába zárkózva. Váratlanul lépett a szobába. A főpapot a zsidók szokása szerint imasálban és imaszíjjal, a Talmudba mélyedve találta. A királyfi megígérte, hogy nem szól a történetéről, ha őt is arra oktatja, ami a méznél édesebb. Elmélyült a Talmudban, átélve annak léleknevelő voltát.

Miután a tanultak egyre élesebbre csiszolták szellemét, kérte tanítójától, térítse be a zsidóságra úgy, hogy apjának ne okozzon csalódást. Tanítója azt tanácsolta, kérjen időt apjától, hogy személyét, rangját fel nem fedve, járhasssa be országát. A király nagy nehezen elfogadta a kérését, a királyfi elindult útjára. Tanítója útmutatását követve átkelt a határon, a legközelebbi városban felkereste az ottani rabbit, és a vallás törvénye szerint betért a zsidóságra. Minden idejét a Tóra tanulásának szentelte. A király eltűntnek nyilvánította és meggyászolta fiát.

Telt-múlt az idő, és a volt királyfiak is eljött az utolsó órája. Lelke az égi bíróság elé került, ahol kimondták, hogy a mennyországban van a helye. Ekkor előlépett egy angyal, aki figyelmeztetett, hogy földi életében az ifjút két évig, elváltásáig nem zsidó asszony szoptatta. Nem volt angyal, aki mondhatta volna, mint Mózes születése után: „Elmenjek-e és hívjak egy szoptató asszonyt a héberekből?” (II.M. 2/7.)

Ezzel rabbi Joseph Meir Weiss befejezte a történetet. Az asszony szemébe nézett:

– Tudd meg, te találtatál érdemesnek, hogy két évig szoptasd azt a szent lelket. El kell viselned gyermeked elvesztését, mert tiszta lelke égi parancsra csak átmeneti volt e földön. Én most áldásomat adom rád. Térj vissza városodba, férjed mellé. Ha pontosan kilenc hónap múlva, miután együtt leszel férjeddal, fiúgyermeknek fogsz életet adni, legyen születése bizonyítéka igazamnak, és annak, hogy engem tiszta istenfélelem vezérel, ahogy az írva van: „Bizony meghallotta az Örökkévaló Isten, hogy gyűlölt vagyok, és adta nekem ezt is.” (I.M. 29/33.)

A teremben néma csend lett...

A szigeti bét din és a polgári bíróság kilenc hónapra és négy napra felfüggesztette a döntést.

Erre azonban már nem került sor, mert az eltelt kilenc hónap után az asszony harmadszor is felkereste Joseph Meir Weiss rabbit, áldását kérve újszülött fiára, aki a Joseph Meir nevet kapta.

A rabbi 1909-ben távozott az élők sorából. Hamvait Szaploncából 1962-ben az izraeli Petah Tikvában helyezték örök nyugalomra.

Fakadjon áldás emlékéből!

Szerdóczy J. Ervin főrabbi

Tu beáv

Áv hó tizenötödik napja, azaz tu beáv a zsidó naptár egyik legkülönösebb dátuma, az Örökkévaló és a zsidó nép harmóniájának legnagyobb örömmünnepe.

Nem volt Izraelnek nagyobb ünnepnapja áv hó tizenötödikénél és jom kippurnál. Jeruzsálem lányai mind kölcsönként fehér ruhát öltöttek. [...] A lányok mind kimentek táncolni a szőlősbe, [és azok a fiatal emberek, akik még nem nősültek meg, odagyűltek]. Mit mondtak a lányok? Ifjú! Vesd reánk zemed. [A szép lányok ezt mondták:] Nézd, mit válassz magadnak! [A jó családból származó lányok ezt mondták:] Ne a szépséget nézd, hanem a nemes származást! [A nem oly szép külsejű lányok ezt mondták:] A csinos külső megtévesztő, és a szépség hiábavaló; de az istenfélő asszony, ő csak az igazán dicsőre méltó! (Példabeszédek 31:30)

Manapság ugyan a történelem homályába vész e nap jelentősége, de látjuk, hogy a Talmud párhuzamot von tu beáv és jom kippur között. A Talmud szerint hat dolog történt ezen a napon. 1. Bölcseink ezen a napon oldották fel a törzsek közötti házasság tilalmát a honfoglalás után. 2. Ezen a napon fogadták vissza Benjámin törzsét, melyet a kellemetlen gibeai incidens miatt közösítették ki (ld. Bírák könyve 21. fejezet). 3. Ezen a napon szűnt meg a sivatagi vándorlás idején a 40. évben az Egyiptomból kivonult generáció halála. 4. Hóseá ben Élá ezen a napon távolította el a jeruzsálemi útról a Jerovám ben Nevát által kihelyezett őrszemeket, akik az emberek Szentélybe való eljutását akadályozták. 5. Bétár eleste után a rómaiak ezen a napon engedélyezték a halottak eltemetését. 6. Ezen a napon fejezték be minden évben a szentélybeli oltárok működtetéséhez szükséges fa beszerzését.

A Talmud szövege jó pár kérdést vet fel. Először is, a felsorolt események első ránézésre nem tűnnek elégségesnek ahhoz, hogy az egyik legnagyobb örömmünnepet tartsuk miattuk. Másodsorban, nem tűnik úgy, hogy a párhuzam hatalmas lenne tu beáv és jom kippur között. Harmadszor, jom kippurt a többség egyáltalán nem örömmünnepként éli meg; ez egy hosszú és nehéz nap, amikor nem lehet semmit csinálni, sem enni, sem inni - és mégis ez lenne az egyik legnagyobb örömmünnepe?

A zsidó felfogásban az idő nem egy végtelen egyenes, hanem egy spirál, amin az egymás alatt lévő pontok szintén kapcsolódnak egymáshoz. Mind-egyik ünnepnapunk dátumához több esemény is köthető. Például tisá beáv napján rombolták le először a babiloniaiak, másodsorban pedig a rómaiak a jeruzsálemi Szentélyt, és ugyanezen a napon, a történelem során többször is, nagy bajokkal és kihívásokkal kellett szembenéznie a zsidó népek. Jom kippur ugyan a megtérés és az engesztelés napja, de pontosan azért, mert ez egy boldog, örömet jelentő nap. Ez az a nap, amikor Mózes lehozta a Szináj-hegyről másodsorban is a kőtáblákat, de ezúttal nem kellett összetörnie őket, mivel a sálom (béke, teljesség, harmonia) helyreállt a nép és az Örökkévaló között, engesztelést nyertünk. Ezért kaptuk ezt a napot a megbánásra, hiszen ez a nap mindig is a zsidó nép és az Örökkévaló közötti harmóniát jelképezte. Ezért ez az egyik legnagyobb örömmünnepünk.

Tu beáv szintén a béke és a harmonia helyreállítását jelképezi. Harmonia akkor van, ha a gépezetben minden csavar a helyén áll, és összhangban dolgoznak együtt. Ezért fontos a törzsek közötti házasság engedélyezése és minden törzs bevétele a szövetségbe, illetve hogy mindenki számára elérhető legyen a Szentély, a vallási központ. Ezért fontos, hogy egy generáció ne csak a halált várja, hanem a megfelelő inspirációval és motivációval képes legyen a közösséget előrébb vinni, és hogy halottainktól illendő búcsút vehessünk. És ezért fontos, hogy a szükséges tevékenységeket, mint pl. a favágás, amelyek önmagukban nem célok, hanem eszközök, felre tudjuk tenni, és a valódi szolgálatra koncentrálnunk. Persze mindent csak a maga idejében.

A Tóra szerint a zsidó lányok két legfőbb értéke a visszafogottság és a szerénység. És mégis, látjuk, hogy a szép lány a szépségével próbálja magára vonni a figyelmet. Első ránézésre úgy tűnik, mintha a mai modern világ szemével és nem a zsidó hagyományok szemével néznénk a dolgokat. Hát nem a belső értékek a legfontosabbak? Miért számít mégis a szépség?

Sokak számára az esztétikai külsőségek fontosak. A Tóra ugyan nem preferálja ezt, de elfogadja, hogy létezik, és a megfelelő mederbe tereli az esztétikai vágyat. Szépre vágyosz? Vedd feleségül, és szánd rá magad, hogy hosszú évek türelmével és megértésével a külső szépség mélyére áss, és egy annál sokkal mélyebb belső szépséget találj. Ezért hívják a lányok az ifjakat, mindegyiket a maga módján, az alapján, mi a fontos számukra, legalábbis eleinte.

Egy kedves barátom mesélte, hogy a jesivájukba ellátogatott egyszer egy párkapcsolatokkal foglalkozó rabbi. Ez a rabbi mesélte, hogy egy nap egy fiatal jesivanövendék azt mondta, hogy neki bizony csak a szép és csinos lányok tetszenek, és tudja, hogy a belső értékeket is figyelembe kell venni, de neki ez csak akkor megy, ha megvan hozzá a szép külső. Azt kérdezte a rabbitól, hogy tudna-e ajánlani valakit számára, akivel megismerkedhetne.

A rabbi így válaszolt: „A kérésed teljesen megalapozott, csak egy baj van, nincsenek szép lányok.” „Hogyhogy?” – kérdezte a fiú. A rabbi így felelt: „Egyetlen ilyen lány volt a világon, de őt én vettem feleségül.”

Balla Zsolt lipcei főrabbi

Emlékoldal

Drága Hanna!

Anno 1945-46-ban a Kertész u. 32. alatt nyílt meg (a Joint segítségével) a Hanna Népkonyha. Neve is mutatja: a vézorkorszak utáni kivézet zsidóság ingyenes étkezőhelye volt, amely előtt nap nap után hosszú sorok kígyóztak, a leghosszabb pénteken, mert akkor vöröskeresztes jelzésű bádogdobozban sajtot, valamint a legendás-hírhető Hershey Tropical csokoládét osztották.

Teltek-múltak az évek (évtizedek), a népkonyha átköltözött a Dob u. 35. alá, ahol már fizetni kellett az ebédért, amelynek összegét

újabb meglepetés ért, amikor a Hanna étterem „új rendszerébe” csöpentem bele. Mondták, fizessék be egy menüre 900 Ft-ot (szóvá tettem a korábbi 950-et, hiszen annyit szoktam, választ: „akkor legyen annyi”). Láttam, ahogy a számítógépnél az asztalszámomat regisztrálják, majd anélkül, hogy megkérdezték volna tőlem, szeretnék-e menüt enni, megfelel-e nekem az egyféle menü, kihoztak olyan ételeket, amelyeket magamtól sosem választottam volna. Ez a menü, tették hozzá, de lehet étlapról is...

Othton, kicsit számolgotva, rá kel-

gásolt szöveg lekerült az étlapról... Á la carte jót ettünk.

Legközelebb menüt rendeltünk. Normális adag levest hoztak ki, és egy gyermekadagnyi második fogást. Miután emiatt szóltam, a pincér visszavitte, kicsivel később az üzletvezető kipótolva még egy kis darab hússal letette elém, hozzáfűzve: „Így jó?” Nem fogadtam el...

1. A menü úgy értelmezendő véleményem szerint, hogy az étterem állít össze egy ételsort, amihez én olcsóbban jutok hozzá – de nem csökkentheti az adagokat. A fél adag neve nem menü, hanem zóna!

2. A saját pénzemért nekem ne csináljon micvát senki: a tisztességes adag elvárható, ne jóindulat vagy kivételzés függvénye legyen.

Visszaélnék véleményem szerint monopolhelyzetükkel, visszaélnék azzal, hogy eddig sokak számára hozzáférhető áron elérhető volt az étkezés. Elvették tőlem, családomtól a gondtalan ebéd és vacsora lehetőségét, s mindazoktól, akik hasonló megfontolásból nem térnek be a továbbiakban!

Hozzá kell tennem, személy szerint örültem a meghosszabbított nyitvatartásnak, arra gondolva, ezáltal még könnyebb lesz az életünk. A fentiek után még azt is ki merem jelenteni, hogy nehezebb lesz.

Kardos Péter főrabbi:

A rendszerváltást követően egyértelművé vált, hogy egyre többen fedezik fel zsidóságukat, s nőtt azok száma is, akik szívesen vezetnének, vezetnek kóser háztartást. Az ortodox hitközség ezalatt minden tőle telhetőt megtett, hogy ezeket a törekvéseket megnehezítse, például: a húsellátás, a választék, a Hanna éttermi „bemondásos” ételárak, a kétleveses (vagy egy!) „kínálat” figyelembevételével.

Családommal hosszú évtizedek (!) óta majd minden vasárnap ott ebédeltünk. Legutóbb már a belépéskor feltűnt az étterem külső megjelenésében végbement változás: csokornyakkendős pincérek, az asztalnál történő, étlap szerinti, vagyis à la carte rendelés. S innen felgyorsultak az események: átnézve az árakat, megdöbentünk, még a néhány hónappal azelőtti áremelkedés ellenére is. Miután kiszámoltuk, hogy négyünknek többszörösébe kerülne az ebéd, mint korábban, felálltunk és eljöttünk. Aznap délután felhívtam a Hanna eddigi kompetens vezetőjét, és a következőket mondtam neki: „Szégyelljétek magatokat, további nagy lépést tettek afelé, hogy minél kevesebben jussanak kóser kosztához. Kihaszalni ilyen módon egy monopolhelyzetből adódó lehetőséget több mint arcátlanság.”

Végezetül: aki egy gulyáslevesért 800 Ft-ot, egy adag töltött káposztáért 1600 Ft-ot ki tud fizetni, azt úgy hívják, hogy nyugati turista (vagy keleti multi). Én viszont sajnos forintban kapom a fizetésem!

Válasz

Tisztelt Főrabbi Urak! Véleményem szerint nem szabad figyelmen kívül hagyni azt a tényt, hogy a főrabbi urak által szóvá tett jelenségek a Hanna életében szinte gyökeres változást jelentő első hét történetek. Megköszönöm, nincsen olyan kisebb vagy nagyobb mértékű változás, amely mindenki elképzelését, igényét egyaránt kielégíti. Másrészt abszolút normálisnak tartom, ha a kezdeti időkhöz adódnak apróbb gondok. Remélem, az azóta eltelt

PRISSEN SÜLTÉR	
BRASSÓI APRÓPECSENYE (PULYKA, CSIRKE, MARHÁR)	1200,-
HAGYOMÁS ROSTÉLYOS	1800,-
SÜLT CSIRKE, BORDS, CITROMOS	1200,-
PULYKA, CSIRKE RÁNTVA	1200,-
LECSÓS MARHÁSÜLT	1800,-
LECSÓS CSIRKE	1400,-
MARHÁSÜLT, BORDS	1800,-
HALÉTELEK	
RÁNTOTT HAL (HEK)	1500,-
CITROMOS HALSZÉLET (HEK)	1500,-
PISZTRÁNG	1900,-
VEGETÁRIÁNUS ÉTELEK	
LECSÓ	350,-
RÁNTOTT KARFIDÓ	1200,-
TÖLTÖTT PARADICSOM	900,-
TOJKARÁNTOTTA	280,-

a mindenkorai pénztáros közölte a vendéggel. A vezetés később külföldiekre és magyarokra osztotta az ebédelni vágyókat, de itt is szóban mondták meg a fizetendő összeget. A legújabb: mindenki külföldi... (azaz a magasabb árat fizeti). Piaccgazdaság – ezzel a varázsszóval magyarazzák az áremelést az ortodoxia vezetői. Az egyetlen olyan kóser étterem Budapesten, amely eddig elérhető áron állt a rituális kosztot igénylők rendelkezésére, nem hivatkozhat a piaccgazdaságra – vallják a másik oldalon.

De mit szólnak mindehhez azok, akik nemcsak vallásos neveltetésük-nél, de hivatásuknál fogva is ide járnak (jártak).

Deutsch László főrabbi:

A januári ármódosításokba beletörődtem, természetes velejárójának éreztem az egyéb területen is érezhető változásoknak. Az első meglepetés akkor ért, amikor a szokott módon péntek délben sabbátra szerettem volna hazavinni a kosztot (neológ rabbiként is vallásosabb életet kívánok élni), és 1500 Ft-ot kértek tőlem adagonként. Nemtetszésemnek hangot adtam, válaszként ez hangzott el: „Azért, mert főrabbiaként itt dolgozol, ugyanolyan ember vagy, mint a kapu előtt álló snorer (koldus)”. Nagyon rosszul érintett, hiszen mindent elkövetek vallási vezetőként is, a rám bízottakért is. Természetesen megkerestem az ortodoxia elnökét, akinek távollétében a helyettesével beszéltem. Ő ígéretet tett, intézkedik. Semmi változás nem történt. Nem vagyok snorer, ha ezt az összeget kérik, kifizetem. Egyébként csak érdekesnek tartom megemlíteni, hogy mivel Újpesten hétköznap nincsen minjárn, ezért 1994 óta a Dessewffy utcai zsinagógába jártam, járok, ahol előimádkoztam, lejnoltam, tanítottam, s tettem ezt minden elvárás nélkül, önzetlenül, s most is csak tényként mondom, nem szemrehányásként. Kiszolgáltattott helyzetben vagyok, hiszen ragaszkodom az ortodox kóser étkezésekhez. Majd a nagyon közelmúltban

lett jönnöm, hogy bár van egy rendes havi fizetésem, minimális mellékjövedelemem, de olyan magas a rezsím, hogy ha naponta étkeznék a jelen feltételek mellett a Hannában, megélhetési gondjaim támadnának. Emiatt is kiszolgáltatottnak érzem magam. (Egy étteremben az embernek kiszolgáltatnák kellene éreznie magát! A szerk.)

Elgondolkodtam, s úgy érzem, a korábbinál is nagyobb csapdába kerültem. Tudom (hiszen erről kaptam tájékoztatást is a Hitközségnél), a Laky konyhában nap mint nap lehetőségem van a kóser étkezésre, akár ott, az iskolai ebédlőben (természetesen nem éttermi körülmények közt), akár ételhordóban hazaszállítva...

Befejezésül, a Hanna étteremben végbement változások nem segítik, hanem nehezítik a magyarországi zsidók kóser ellátását, ugyanakkor az étterem legjobb tudomásom szerint jelenleg is az ortodox hitközség tulajdonában áll, nem privát üzlet, vállalkozás. S ha ez így van, akkor?

Fröhlich Róbert főrabbi:

Kiseb-nagyobb megszakításokkal, közel négy évtizede járok családommal, munkatársaimmal a Hanna étterembe. Ez idő alatt mindannyiszor jól éreztem magam, jó hangulat uralkodott, kedvemre való volt a smúzolás, a légkör. Szerettem az ételek ízét, s általában elégedett voltam a mennyiséggel és a választékkal is.

Múlt héten szokás szerint leültünk egy asztalhoz, elélnk nyomtak egy étlapot, egyiken két menüsor szerepelt, a másikon à la carte lehetett választani. És az étlap alján alul: „Személyenként 200 Ft gabella.” Ezen mélyreghatóan felháborodtam: ha akarok adózni, adózok, ha nem, nem, de ha feleségemmel és két gyermekemmel lemegyünk enni, akkor négyen (alkalmanként) 800 Ft-tal támogassuk az ortodox hitközséget? Ezt tisztességtelennek tartom. Véleményemnek hangot adtam, beszéltem az új üzletvezetővel, aki továbbította észrevételemet a főkönyvelőnek, s mire befejeztük az étkezést, a kifo-

Tetőtől talpig a zenében

Ez ne legyen benne – szabadkozik szinte szünet nélkül, megpróbálva belepillantani a krónikás jegyzetébe, amikor készítem az interjút. Nincs benne – közlöm az olvasóval.

Rév Katáról, erről a 24. évét taposó leányról szerettem volna megtudni mindent, amit csak lehet, s meg is tudtam...

A Lauder-iskola tradíciótanára arról mesél, hogy a gyerekek tegezik őt (mindenkít!), aminek azért vannak hátrányai is... (Az én időmben még a csendőrpertu dívott.) Zenei előélete zenei általánosból és zenei gimnáziumból áll. Hogy mennyire zenére teremt, az kórusának (Somer) szereplésekor látható; ritmusra mozog minden sejtje, a feje búbjától a talpáig hullámszik, korcsos kórustársai képtelenek függetleníteni magukat tőle, vele mozognak, nem beszélve a közönségről.

A kórus

1999-ben Somer-mádrichokból alakította, „házi használatra”. Nyilvánosan az egyesület megalakulásának (újjaalakulásának) 10. évfordulóján, a Bálint Házban mutatkoztak be először. Akkor még civilben. Ma már szemet nyugtató uniformisban állnak elénk: fehér ing (blúz), kék nyakkendő és kottatartó – Hasomer Hacair felirattal. Tudják az illetet. Zsinagógában szoknya, másutt nadrág dukál. Vidéki haknik közben elkalandoztak külföldre is – no nem messzire, csupán ide, Komarnóba... Mindössze húszan vannak (ez a „kemény mag”), vagy harminc dalt énekelnek, mégpedig ivritül, jiddisül, angolul, sőt még latinól is. Szóhasználatukban a hála Istennek mellett gyakran hangzik el a hála Kristófnak kifejezés, ami alatt Darvas Kristóf zongorakísérő értendő, aki improvizációival, váratlan profi megoldásaival az örületbe képes kergetni a szokások rabjait.

A Kata

A tetőtől talpig örökmozgó karmester, a koncertek összeállítója – kár, hogy mindig csak hátulról látjuk... A bájos leányzót két nyelven nem lehet eladni: olaszul és ivritül (bár vevő biztosan akadna!). Gondoskodik az utánpótlásról. Már mint a számokra gondolok; kazettákat leköttáz, most tanít. De tovább akar tanulni, eljárógat istentiszteletekre, olasz nyelvtudását fiatalabb korban az itáliai lubavicsiak táborában gyümölcsöztette, jégtánc, korcsolya meg hadd ne soroljam a gazdag múlt fejezeteit.

Vége az interjúnak. Magára kapja hátizsákját, és elsiet. Már el is nyelte a Rákóczi út forgataga... A krónikás meg kispolgári akatáskával kezében meg sem kísérli, hogy lépést tartson vele...

(2002)

(kapé)

Tükör „Naftalinban”

Hogy hogyan kerül a csizma az asztalra? Ezt minden, látszólag egymástól független dolog „összepakításánál” meg lehet kérdezni, kivéve Naftali Kraus írásait olvasván.

Legújabb könyve: Az áldozat visszatér... elült minden eddigi kötetétől. Az olvasó joggal kérdezheti, miért nem könyvrovatunkban adunk hírt róla. Hát csak azért, mert ott azokat ismertetjük, amelyek elolvasását ajánljuk olvasóinknak.

Ezt nem ajánljuk.

1. Rendkívül szűk rétegnek szól, s ez a réteg igen rosszul viselheti el, ha tükröt tartanak elé.

2. Ez nem az a könyv, amivel szeretteinket megajándékozunk (legfeljebb ellenségeinket).

3. Ez a könyv nem olyan, hogy „nem lehet letenni”. Sőt. Időnként le kell tenni, mivel 750 oldalával, kemény kötésével némi súlyt képvisel.

4. Akik ismerik a szerzőt, kellemesen csalódnak benne, mert írásából most tűnik ki először: cinizmusa csak felvett póz, amely nagyon is érzékeny lelket takar.

5. A Síp utca akkori vezetőinek (1984–1989) viselt dolgai, Egyháziügyi Hivatal, egyéb „csemegék” tarthatnak számot a legnagyobb érdeklődésre.

„Az áldozat visszatér...” – mi viszont maradtunk...

(Naftali Kraus: Az áldozat visszatér... PolgArt Kiadó, 2002. 750 oldal)

(2002)

kapé

időszakban bevezetett jobbító intézkedések mindenki öröme és meglepedésére szolgálnak.

A további változásokat látogatósaik alkalmával bizonyára észlelni fogják.

Szíves megértésükben bízván, üdvözlettel:

Herczog László,
az ortodox hitközség elnöke

Nekrológ heppiend nélkül

A cikkben említett snorer (mostantól koldus) a közelmúltban meghalt. Tényleg a kapu előtt állt. Válgatgatva: hol a Kazinczy, hol a Dob utcai előtt. A világ legszerényebb koldusa volt. A hangját nem

lehetett hallani. Nem kért. Csak várta a Hanna vendégeit. Évtizedekig! Ha egy külföldi odament hozzá és bármilyen nyelven megkérdezte, hol a kóser étterem, ő kezével mutatta az irányt. Értett: németül, angolul, héberül, franciául, olaszul, spanyolul. Beszélt: magyarul. Az útbaigazítás után nyújtotta a kezét. A tájékozatlanok kéznúj-tással viszonozták. A tájékozottabbak tenyerébe csúszattak néhány dollárt, eurót stb. A bulváros heppiend ilyenkor úgy szól: halála után milliókat találtak matracában.

Nem találtak.

(2002)

(kp)

ZSIDÓ VILÁGHÍRADÓ

Románia

Silviu Vexler, a Romániai Zsidó Hitközségek Szövetségének elnöke a közelmúltban bejelentette, hogy Konstancában megkezdődik az 1910–14 között mór stílusban épült askenázi nagyzsinaagó helyreállítása. Az elnök hangsúlyozta, eljött az ideje, hogy „a zsidók visszakapják ezt a szép és jellegzetes épületet, amely a város egyik szimbóluma”. Megjegyezte, hogy „a megállapodás kilenc évig tartó, sokszor reménytelennek tűnő erőfeszítés eredménye”.

A 19. és a 20. században a zsidók hagyományosan részt vettek a város gazdasági és kulturális életében. 1899-ben közel ezer hittestvérünk élt Konstancán, ami a lakosság 6,5 százalékát jelentette. Számuk 1930-ban meghaladta az 1.830 főt. A nagyzsinaagó 1996-ig működött, és jelenleg használhatatlan állapotban van. A másik zsidó templom, a 20. század elején épült szefárd zsinagóga a második világháború alatt pusztult el.

A Fekete-tenger partján város zsidó múltjához tartozik, hogy a múlt század harmincas-negyvenes éveiben számos hajó indult el a kikötőjéből Palesztinába tartó menekültekkel a fedélzetén.

Napjainkban mintegy száz zsidó él Konstancában.

Mexikó

Néhány hete Mexikóvárosban többnapos konferencián emlékeztek meg a Latin-amerikai Szeárd Szövetség (FeSeLa) megalakulásának 50. évfordulójáról. A tanácskozáson a tagállamok 45 delegátusa mellett Izrael, USA, Kanada és más országok szeárd szervezeteinek képviselői is megjelentek. A megnyitóbeszédet Gastón Maya, a szövetség elnöke mondta, majd az egyes országok képviselői tartottak beszámolót. Ezt követően a delegációk egy-egy üzenetet és emléktárgyat helyeztek el az időkapuszulában, melyet 15 év múlva fognak kinyitni. A hivatalos program előtt a vendégeknek lehetőségük volt több mexikóvárosi zsinagógát megtekinteni, ahol meggyőződhetnek a szeárd építőművészet gazdagságáról. A panelbeszélgetésen a delegációk tagjai tapasztalatcserét folytattak, valamint megállapították, hogy a szeárd kultúra megőrzése és hatékony terjesztése érdekében kapcsolataikat a jövőben erősíteni kell.

Latin-Amerikában 450.000 hittestvérünk él, akik közül mintegy 105.000 a szeárd hagyományokat követők száma. A régió belüli Argentínában 37.000, Brazíliában, 19.400, Mexikóban 22.000 szeárd zsidó él. A többi országban a számuk jelentősen kevesebb.

Argentína

A Zsidó Világkongresszus és a Szaúd-Arábiában székelő Iszlám Világliga kezdeményezésére tizenegy latin-amerikai ország (Argentína, Brazília, Bolívia, Chile, Columbia, Venezuela és mások) zsidó és muzulmán közösségeinek negyven vezetője kétnapos találkozót tartott Buenos Airesben. Claudio Epelman, a Zsidó Világkongresszus felekezeti közötti párbeszédért felelős vezetője kijelentette, hogy „a találkozó nem egy mindennapos esemény, de a latin-amerikai számára természetes dolog”. „Ma egy új fényt gyújtottunk meg, amely remélhetőleg olyan helyekre is elér, ahol a zsidók és a muzulmánok közötti ta-

Románia. Silviu Vexler, a Rozsihsz elnöke: eljött az ideje, hogy a zsidók visszakapják ezt a szép épületet

lálkozó még elképzelhetetlen.” Allí Guillermo Oliveri kultuszállamtitkár üdvözölte a résztvevőket, és hangsúlyozta, hogy „őseink azért jöttek a régióba, hogy békében éljenek”. Jihad Slaimi, a Córdoba Iszlám Központ vezetője hangsúlyozta, hogy már hosszabb ideje erősítik kapcsolataikat zsidó testvéreikkel. „Ez megnyugtató helyzet, és reményt ad arra, hogy közösen jobb jövőt fogunk építeni.”

Szlovákia

Vinodol (Nyitraszölös) településen 10-15 éves roma fiatalok két éves munkával helyreállították az elhagyott és lepusztult zsidó temetőt. A

Szlovákia. Misa Kapustin rabbi: a fiatalok elhivatottságból és közösségi szellemből példát mutattak másoknak

sírok közül eltávolították a gatz és rendbe tették a sírköveket. A közelmúltban a helyi vezetők, valamint az osztrák és a brit nagykövetség részvételével tartott ünnepségen a temető holokauszt-emlékhelyé nyilvánították. A rendezvény egybeesett a régióban élő zsidók deportálásának 79. évfordulójával. A résztvevők megemlékeztek a vészorszak roma áldozatairól is. Misa Kapustin pozsonyi rabbi kijelentette, hogy „a fiatalok elhivatottságból és közösségi szellemből példát mutattak másoknak”. A helyreállítási munkát a 75 éves Vladimir Spánik irányította, aki a helyi tanács tagja és a Zoulus civil szervezet elnöke.

Szlovákiában mintegy 700-750 zsidó temető található, melyek gondozását a fogyatkozó közösség már nem tudja vállalni. A második világ-

háború előtt az ország mai területén mintegy 135.000 hittestvérünk élt. A holokausztnak 105.000 áldozata volt. A zsidók száma jelenleg 2.000-2.500, akiknek túlnyomó többsége Pozsonyban és Kassán él.

Kovács

Mexikó. Szeárd asszonyok ünnepelnek

Argentína. Claudio Epelman: ma egy új fényt gyújtottunk meg, amely remélhetőleg olyan helyekre is elér, ahol a zsidók és a muzulmánok közötti találkozó még elképzelhetetlen

AUGUSZTUS 25-27.

ÚJPESTI VÁROSNAPOK

KÁNTORKONCERT

AZ ÚJPESTI ZSINAGÓGÁBAN

1042 BUDAPEST, BERZEVICZY GERGELY U. 8.

AUGUSZTUS 27. (VASÁRNAP) 18.00

FELLÉPŐK:

KÖZREMŰKÖDIK:

MÁV SZIMFONIKUS ZENEKAR

A KÁNTORKONCERTEN VEZÉNYEL:

FARKAS RÓBERT

SZÉKELYHIDI HAJNAL
OPERAÉNEKES

RUDAS DÁNIEL
KÁNTOR

BUDAI MIKLÓS
KÁNTOR

RAÁB GÁBOR
ELŐMÁDROZÓ

DÉSI TAMÁS
KÁNTORHALLGATÓ

GÁL RÁCHEL
FUVOLA

HANDÓ ISTVÁN
ELŐMÁDROZÓ HALLGATÓ

HELYFOGLALÁS ÉRKEZÉS SZERINT

A KONCERT INGYENES

MZSOK

ROZSIHSZ

BZSH

ÜNNEPELJÜK EGYÜTT

ÚJPEST SZÜLETÉSNAPIJA!

RENDEZVÉNYEINKEN HANG-, KÉP- ÉS VIDEÓFELVÉTELEK KÉSZÜLNEK, MELYEKEN FELISMERHETŐK, BEAZONOSÍTHATÓK LEHETNEK AZ AZON SZEREPLŐ SZEMÉLYEK. A FELVÉTELEK AZ ÖNKORMÁNYZAT ALTAI SÁDJOTT ÉRSZÁMBAN, VALAMINT A SZERVIZÓ INTÉZMÉNYEK WEBOLDALAIN, KÖZÖSSÉGI MÉDIÁIN FELÜLETÉN FELHASZNÁLÁSRA KERÜLHETNEK.

IZRAELI

SZÍNES

Hiperszonikus rakétákat elfogó légvédelmi rendszert hoztak létre

A Rafael Advanced Defense Systems izraeli fegyvergyár SkySonic néven hiperszonikus ballisztikus vagy cirkálórakéták elfogására alkalmas légvédelmi rendszert hozott létre – jelentette a Jediót Ahronót című újság hírportálja, a Ynet.

Israel egy héttel azután hozta nyilvánosságra a rakétákat elfogó SkySonic berendezés megszületését, hogy Irán bemutatta hazai gyártású Fattah rakétáját, amely Teherán állítása szerint a hangsebesség 14-szeresével képes repülni.

Az izraeli Rafael Advanced Defense Systems újonnan kifejlesztett rendszerre képes lesz elfogni az olyan hiperszonikus rakétákat, amelyek bonyolult, elfogásukat megnehezítő pályán haladnak a hangsebesség ötszörösével.

„A SkySonic segítségével többféle hiperszonikus fenyegetést semlegesíthetünk, a hiperszonikus ballisztikus rakétákat és a hiperszonikus cirkálórakétákat is” – nyilatkozott Juval Steinic, a Rafael Advanced Defense Systems Ltd. elnöke. A rendszert a tervek szerint bemutatják a Paris Air fegyverkiállításán.

A Pentagont, az Egyesült Államok védelmi minisztériumát a Rafael fegyvergyár tájékoztatta a fejlesztésről, de azt nem hozták nyilvánosságra, hogy az izraeli hadsereg be akarja-e vetni a SkySonicot, és ha igen, akkor mikor.

Az iráni állami média egy olyan ünnepségen tartott bemutató kapcsán közzölt képeket a Fattah rakétáról, amelyen Ebrahim Raiszi elnök és a Forradalmi Gárda parancsnokai vettek részt. Az irániak közlése szerint a Fattah a hangsebesség 14-szeresével, vagy óránként 15.000 kilométeres sebességgel képes akár 1400 kilométeres távolságra repülni, de erről nem tettek közzé bizonyítékokat.

Az iráni média beszámolója szerint ez a rakéta képes megkerülni az Egyesült Államok és az Izrael gyártotta védelmi rendszereket, köztük a Vaskupola nevű izraeli légvédelmi rendszert is.

„Israel soha nem állította, hogy a Vaskupola képes lenne választ adni a nagy távolságról érkező rakétacsapásokra, erre a célra a Dávid paritája és a Nyíl nevű légvédelmi rendszereket fejlesztette ki” – közölte Joáv Galant védelmi miniszter. „Israel képes megválaszolni minden efféle fenyegetést” – tette hozzá. (MTI)

Egy londoni sikse Jeruzsálemben

Hellen Mirren az elnöki rezidencián

Fotó: Jichák Hercog/Twitter

A Jeruzsálemi Filmfesztivál megnyitóján az önmagát mint egy londoni sikszét bemutató Helen Mirren megköszönve az izraeli elismerést azt mondta, nagyon örül, hogy megtisztelték Jeruzsálem csodálatos városában, írja az *ujkelet.live*.

A legendás miniszterelnök, Golda Meir életéről szóló film izraeli bemutatója előtt a brit színésznőt a filmben nyújtott alakításáért díjjal jutalmazták. A rendező, Guy Nativ az ünnepi eseményen megköszönte a Mirrennek, hogy eljött, *igazi menschnek* nevezte őt, és hangsúlyozta, megtiszteltetés, hogy elvállalta a szerepet.

A színésznő mesélt az 1967-es hatnapos háború után a Golán-fennsíkon egy kibucban töltött időszak emlékeiről, amikor még „néhány gránát is felrobbant a szőlőtőkék között”.

„Amikor rájöttek, hogy ez túl veszélyes ennek a londoni sikszének, kirángattak a szőlőtőkék közül, és a konyhába tettek” – emlékezett vissza.

Mosogatók közben nem értette jól a héber szófoszlányokat, és mire megfordult, teljesen üres volt a helyiség, lévén bombariadó, és „mindenki lement, engem ott hagyva a konyha hátsó részében, ahol dolgoztam”.

„Abban a pillanatban nem gondoltam volna, hogy egyszer itt fogok állni, ebben a gyönyörű, történelmi, varázslatos, nehéz, összetett és csodálatos Jeruzsálemben. És nagyon-nagyon köszönöm ezt a díjat” – tette hozzá, majd elmondta, hogy a díjat „törzsének” – a világ minden tájáról származó színészeknek – ajánlja, „Németországban, Belgiumban, Amerikában,ők palesztinok, ők izraeliek és ők afrikaiak.”

A fesztivál további díjazottjai a háromszoros Oscar-díjas Oliver Stone, akinek bemutatták legújabb alkotását, a *Nuclear Now* című dokumentumfilmet, illetve Jean-Pierre és Luc Dardennet. A francia fivérek új mozija, a Belgiumban élő két fiatal afrikai menekültől szóló *Tori és Lokita* szintén szerepel a fesztivál programján. A Golda vetítése előtti megnyitón Jichák Hercog, aki a premier előtt személyesen is találkozott Mirrennel, méltatta a színésznő filmbeli alakítását.

„A film a személyes sors és a közéleti szerep összefonódásán keresztül mutatja be az Izraeli 50. évvel ezelőtti, az 1973. októberi jom kipur-i háborúban ért fenyegetést és a zsidó állam egyik történelmi vezetője, Golda Meir történetét, akit vendégünk, Helen Mirren csodálatosan alakít” – mondta az államelnök.

A színésznő a nap folyamán egy jeruzsálemi sajtótájékoztatót mondta, hogy az országban tapasztalt kormányellenes tüntetések inspirálják, az izraeli igazságügyi válságot azokkal a válságokkal hasonlította össze, amelyekkel Golda Meir, a film főszereplője szembeállt annak idején. „Én személy szerint nagyon meghatódtam és izgatott vagyok, látva ezeket a hatalmas tüntetéseket. Úgy gondolom, hogy ez egy sarkalatos pillanat lehet az izraeli történelemben” – tette hozzá.

Ezenkívül a sajtótájékoztatót Mirren szembeállította Meir vezetési stílusát – aki gyakran kávéval szolgált fel katonai tanácsadóinak, miközben a konyhájában összeültek – Benjámin Netanjahu miniszterelnökével, aki a hétköznapi izraeliekkel nem érintkező, távolságtartó ember hírében áll.

Ósi pénzügyi feljegyzést találtak Jeruzsálemben

Izraeli kutatók egy kőbe vésett, kétezer éves pénzügyi feljegyzést tárhattak fel Jeruzsálemben – adta hírül az *israel21c.org* portál.

A követ az ósi alsó városi tér helyén találták, amelyet Jeruzsálem akkori főútvonala és egy nyüzsgő kereskedelmi terület kötött össze a Templom-heggyel és a Második Szentéllyel.

„Első pillantásra talán nem tűnik izgalmasnak a név- és számsor, de arra gondolni, hogy a maihoz hasonlóan a múltban is használták a nyugtákat kereskedelmi célokra, ritka és

örömteli. A lelet bepillantást enged az akkori Jeruzsálem mindennapi életébe” – mondták a kutatók, akik szerint a feliratot éles szerszámmal faragták egy krétakőlapra.

Ez a legújabb lelet, amely az egykori Zarándokút mentén tett egyéb felfedezésekhez kapcsolódik, mint például a kőszűnyeg és a mérőasztal, ismét a terület kereskedelmi jellegét bizonyítja.

Továbbra is tizenhárom százalékos szint alatt a turizmus

Az ottani központi statisztikai hivatal legfrissebb adatai szerint az izraeli turizmus 13 százalékkal volt alacsonyabb 2023 első felében a Covid előtti szintnél – írja a Globes.

Az idei év első hat hónapjában 2,11 millió külföldi érkezett, szemben a 2022 első felében regisztrált 1,04 millióval, amikor még érvényben voltak a Covid-korlátozások, és a rekordnak számító 2,42 millió látogatóhoz képest, amit 2019-ben regisztráltak, még a járvány kitörése előtt.

2023 júniusában 355.200 fő lépett be Izraelbe, köztük 322.900 olyan turista, akik legalább egy éjszakát ott is töltöttek.

A statisztikai hivatal adatai szerint 2022-ben 2,9 millióan érkeztek az országba, ebből 2,7 millió turista volt. Ők legalább egy éjszakát maradtak. A külföldiek beutazására vonatkozó korlátozásokat csak 2022 májusában szüntették meg teljes mértékben, így még hosszú időnek kell eltelnie ahhoz, hogy túllépjék a világjárvány előtti, 2019-es 4,9 milliós rekordot.

Ugyanakkor az Izraelből külföldre utazók száma már meghaladja a Covid előtti szintet. A statisztikai hivatal jelentése szerint 2023 első hat hónapjában 4,5 millió külföldi utazáson vettek részt az izraeliek. 2023 júniusában 979.400 külföldi utazást regisztráltak.

A sivatagi turizmusba fektetnek

Tíz éven belül a jövő utazási desztinációjává akarja tenni a Negev-sivatagot az izraeli turisztikai minisztérium. Ezt elsősorban az idegenforgalmi infrastruktúrát érintő beruházásokkal kívánják elérni, például Yeruham környékén.

Az izraeli idegenforgalmi hivatal bemutatta azokat a projekteket, amelyek révén a Negev-sivatag északi részén található város, Yeruham turisztikai infrastruktúráját akarják fejleszteni a következő egy évtizedben – számolt be róla a *tip-online.at* nyomán a *turizmus.com*.

A tervek között szerepel egy sivatagi hotel építése a Yeruham Lake Park közelében, valamint négy ökoturisztikai farm kialakítása a város mellett. Ezenkívül további beruházásokkal is támogatják az idegenforgalmat, többek között már döntöttek egy ezer ülőhelyes amfiteátrum és egy látogatóközpont létrehozásáról a

park közepén, összesen mintegy 25 millió sékelből (kb. 6 millió euró).

A régió jelenlegi, 240 szobás szállodai kínálatát több mint 1500 szobásra bővítik. A már említett sivatagi hotel 25 ezer négyzetméter területen, két emeleten összesen 250 szobát, a négy farm – összesen 315 ezer négyzetméteren – farmonként legalább 24 lakóegységet kínál majd. Ezenkívül további két hotelpályázat kiírását tervezik, egyet egy városi szállodára, egyet pedig egy másik sivatagi hotelre az Avnon hegy szélén.

Az új szálláshelyek a már korábban eltervezett, több mint 100 millió sékel (kb. 25 millió euró) értékű beruházásokat egészítik ki. Ezek közé tartozik többek között a Yeruham Lake Park átfogó kiépítése, a sétányok közművesítése, piknikhelyek, kilátók és egy móló kialakítása, valamint egy glamping-komplexum és egy lakókocsi-parkoló létrehozása.

Izrael fejleszti a sivatagi turizmust

Fotó: 123rf.com

Ha zsidó párra vágysz

10 társskereső alkalmazás

Nemrég felhívott valaki egy online újságtól, hogy nálunk, zsidóknál miként is megy az ismerkedés, tényleg úgy van-e, mint a Netflix Jewish Matchmaking sorozatában... Mivel Magyarországon nem működik hivatalos sádcen (házasságközvetítő), utána jártam, milyen applikációk segítik a zsidókat a társkeresésben (magyar app nincs). Íme tíz nemzetközi.

Jdate

Az egyik legismertebb társskereső oldal és applikáció. 1997-ben alapították, az egyik legrégebbi ilyen típusú site. A használatához nem kell zsidónak lenni, ám zsidó szingliknek hozták létre a felületet. Különböző kategóriák alapján kereshetünk partnert, beleértve az ortodox, konzervatív, kulturálisan zsidó és sok más kategóriát.

Miért válasszuk a Jdate-et? A Jdate a közösségre és a közös értékekre helyezi a hangsúlyt. Kiterjedt profil-testreszabási lehetőségei és hatékony keresési funkciói megkönnyítik a zsidó egyedülállóknak számára, hogy megtalálják ideális partnerüket. Különböző rendezvényeket és társasági összejöveteleket is szerveznek.

Eharmony

Annak ellenére, hogy ez nem egy hagyományos zsidó társskereső oldal, az eharmony rendelkezik speciális zsidó társskereső funkcióval, amely lehetővé teszi a felhasználók számára, hogy kizárólag zsidó egyedülállókat kereshessenek. Fizetős tagsággal a felhasználók különféle kommunikációs eszközökhöz férhetnek hozzá az oldalon és az alkalmazásban, beleértve az üzenetküldést és a videóhívást. Ha kizárólag zsidó egyedülállókat szeretnénk keresni, ezt a Speciális keresésnél állíthatjuk be.

Miért válasszuk az eharmonyt? Az eharmony széles és változatos felhasználói bázissal rendelkezik, ami lehetővé teszi, hogy kizárólag zsidó szinglikre keressünk. Szabadalmaztatott kompatibilitásos párosítási rendszere 32 dimenziós személyiségtesztet használ, hogy a felhasználókat értekeik, hitük és preferenciáik alapján párosítsa, ami növeli annak esélyét, hogy a társskereső megtalálja tökéletes zsidó párját.

EliteSingles

Az EliteSingles a karrierközpontú zsidó szinglik legjobb társskereső oldala. Több mint 13 millió tagja van, és többek között vallási alapon is kereshet partnereket a felhasználó. Az EliteSingles személyiségteszten alapuló modellt használ annak érdekében, hogy a legjobban összeillő párokat hozza össze.

Miért válasszuk az EliteSingles-t? Tagjainak 82%-a rendelkezik egyetemi végzettséggel.

OurTime

Az 50 év feletieknek szentelt OurTime kiváló lehetőséget nyújt az idősebb zsidó szinglik számára, akik különféle kapcsolatokat keresnek. A regisztrációs folyamat gyors. Ezután további információkat tölthet ki a társskereső, amelyek segítenek megtalálni a megfelelő személyeket. Ekkor lehet beállítani azt is, hogy zsidó partnert keressünk.

Miért válasszuk az OurTime-t? 50 év feletieknek kiváló ismerkedési lehetőséget nyújt, ingyenes, és gyorsan lehet regisztrálni.

delkező egyedülállók számára kiváló ismerkedési lehetőségként szolgál.

JSwipe

A JSwipe egy szórakoztató és felhasználóbarát zsidó társskereső alkalmazás, amelyet gyakran a Tinder zsidó verziójaként emlegetnek. A 2014-ben elindított applikáció tökéletes a fiatalabb zsidó egyedülállóknak, akik szerelmet keresnek.

A felhasználók könnyedén böngészhetnek a profilok között, üzeneteket küldhetnek, kapcsolatokat létesíthetnek. Az alkalmazás szűrőket is tartalmaz, melyek segítségével könnyen megtalálhatja a hasonló gondolkodású egyeneket a társkereső.

Miért válasszuk a JSwipe-t? A JSwipe egy innovatív és modern zsidó társskereső alkalmazás, amely tökéletes platform a fiatalabb zsidó szinglik számára. Kibitz Corner funkciójában a felhasználók beszélgethetnek is egymással.

SawYouAtSinai

Egyedülálló zsidó társskereső oldal, amely egyesíti az online társskereső kényelmét a sádcen (házasságközvetítő) személyességével. A több mint 30.000 taggal és több mint 3.000 sikeres pártalálással rendelkező SawYouAtSinai szakértő sádcenekkel dolgozik.

A felhasználóknak kedvez az alapos profilkészítési folyamat, valamint a több mint 300 elkötelezett sádcen személyre szabott figyelme, akik aktívan keresik az egyezéseket. Ezenkívül chatsobák és virtuális események biztosítanak lehetőséget a találkozásra és a potenciális partnerekkel való kapcsolatfelvételre. A platform speciális keresési szűrőket és két tagsági szintet – arany és platina – is kínál az egyéni preferenciák és követelmények kielégítésére.

Miért válasszuk a SawYouAtSinait? A platform lehetővé teszi a tagok számára, hogy eldöntsék, milyen információkat kívánnak megosztani, és ki férhet hozzá a profiljukhoz. A minőség-ellenőrzésre fektetve a hangsúlyt, az oldalon egy olyan rendszer is működik, amely minden egyes felhasználó személyazonosságát ellenőrzi, így extra biztonsági és hitelességi szintet kínál. (Plusz ennek a legutóbb a neve – a szerk.)

SilverSingles

A SilverSingles kiváló választás 50 év feletti zsidó egyedülállóknak, akik komoly kapcsolatot keresnek. Az oldal célja az, hogy összehozza a hasonló érdeklődésű, érett szingliket.

Mélyreható személyiségtesztjével a SilverSingles megtalálja a kulcsfontosságú tulajdonságokat és preferenciákat.

Miért válasszuk a SilverSinglest? A platform intelligens partnerkereső algoritmusra figyelembe veszi a felhasználók preferenciáit, értekeit és érdeklődését, így pontosabb egyezéseket eredményez. Ezenkívül a SilverSingles könnyen kezelhető felületet és részletes profilokat kínál, amivel zökkenőmentes és kellemes felhasználói élményt biztosít azok számára, akik társaságot, szerelmet vagy barátságot keresnek a zsidó közösségen belül.

Felhasznált forrás:
<https://www.top10.com/dating/the-best-dating-sites-and-apps-for-jewish-singles>

Miklós Dóri

A híres Houdini, azaz a magyar születésű Weisz Erik

A 19. század végének, a 20. század első harmadának legismertebb amerikai bűvésze, illuzionistája, azon belül is szabadulóművésze, Harry Houdini magyar születésű: Weisz Erikként Budapest VII. kerületében látta meg a napvilágot, ahol apja rabbiként és jogtanácsosként működött. Ott-hon a család magyarul, jiddisül vagy németül beszélt.

Weisz Erik (1874–1926) négyesztendő volt, amikor a család az Egyesült Államokba költözött.

Appletonban, Wisconsin államban telepedtek le, későbbi interjúiban Houdini ezt a várost említette szülőhelyeként, tulajdonképpen tagadva így magyar származását. (Ugyanakkor már dúsgazdag emberként édesanyjával ellátogatott Budapestre...) Nevét Amerikában már Ehrich Weiss alakban olvashatjuk. A Houdini nevet tizenhét éves korában kezdte használni a francia bűvész, Jean Eugène Robert-Houdin után, akit nagyon tisztelt. A Harry valószínűleg a gyermekkori Ehrich megszólításból ered.

Egészen fiatalon volt cipőpucoló, újságkihordó fiú, munkás egy nyakkendőgyárban. Tizenhét évesen már céltudatosan erősítette magát fizikailag, futott, súlyokat emelt, úszott stb., ugyanakkor gyakorolta a karneváli művészeknél ellesett mutatványokat, kártyatrükköket. Később New Yorkba költözött, ahol tizenkilenc évesen pár szomszéd fiúval megalapították Öt cent nevű cirkuszukat, amelyben Harry az „Ehrich, a Levegő Hercege” címet viselte, azonban szabadulószerzőkkel is próbálkozott, főleg rendőrségi rendezvényeken, kiállításokon.

Idővel már saját vállalkozásában dolgozott: ráértett, hogy a szabadulóművészet az, amiben iga-

kiszabadult. Az itteni egy hónapos szerződésből négy hónapos turné lett, a valamikori moszkvai börtönben megtekinthetők ennek a produkciónak egyes kellékei is.

Végül az amerikai diadalút következett.

Houdini folyamatosan nagy sikerrel mutatta be számait, produkcióit országszerte, melyek során rendszeresen kiszabadult kötelekből, láncokból, bilincsekből, zubbonyokból – gyakran nagy magasságokban, fejjel lefelé lógva, nyílt tereken, népes közönség előtt. Houdini híres hídugrását Rochesterben mozgófilmen is rögzítették. 1918-ban elkészült első, 15 epizódból álló filmje, a The Master Mystery, 1953-ban pedig róla forgattak játékfilmet, a főszerepet Tony Curtis játszotta (aki ugyancsak magyar származású). Houdini sohasem állította, hogy titokzatos, megfejthetetlen mutatványait természetfeletti képességek segítségével hajtotta volna végre, viszont produkcióinak állandó veszélyeire mindig kiemelten hívta fel a nézők, a publikum figyelmét.

Weisz Erik alig 52 évesen, egy ostoba baleset következményeként hunyt el. Pályafutása során gyakran kérkedett hasizmaival, amelyek állítólag a legkeményebb öklök támadását is kibírták. A legenda szerint egy ilyen, váratlanul bevitt ütés megrepesztette a vakbelét, és pár nap múlva belehalt a belső fertőzésbe.

Minden idők legnagyobb szabadulójára és a modern kor egyik legnagyobb előadóművészeére ünnepelt sztárként tekintettek évtizedekig. Kilenc alkalommal választották meg az Amerikai Bűvészek Társaságának elnökévé. Munkásságának elismerése, hogy egyike azon magyaroknak, akik csillagot kaptak a hollywoodi hírességek sétányán. Közel száz éve halott, de legendája

Houdini sírja

Fotó: Farkas József György archívuma

zán tehetséges, a publikum által hozott bilincsekből is sorra kibújt.

A századforduló hozta meg Houdini számára az áttűtő sikert, a kényszerzubbonyból történő szabadulást. Angliába ment, ahol bemutatta ezt a számát. A média felkapta a nevét, amiről a tengeren túl is értesültek. Elindult európai hódítóútjára „Houdini, The Elusive American” („Houdini, a megfeythetetlen amerikai”), és csúcsgázsikat kapott. Németség, majd Franciaország után Oroszországba ment, ahol a dermesztő téli hidegben meztelenre vetkőzve és megbilincselve zárták be egy szibériai fogolyszállító vonatra, ám 28 perc elteltével

tovább él, és minden mai illuzionista jogosan tekinti egyik példaképének.

Houdini emlékét bronxi sírján túl több múzeum is őrzi. Az elsőt New Yorkban nyitották meg, de értesülések szerint a szomszédos New Jersey államba telepítik át. Nagy teret szentel neki az amerikai zsidóság történetét bemutató philadelphiai múzeum is. A legteljesebb gyűjtemény – személyes tárgyaiból, másusi rekvizitumaiból – a pennsylvaniai Scrantonban látogatható. 2016-ban a budai Várban is önálló múzeuma nyílt Houdininek, az egykori Weisz Eriknek.

Farkas József György/Hírek.sk

Hegyi Iván: Mennyi „spéci” hazánkfia!

Az 1920-as, 30-as években valószínű magyar invázió zajlott az olasz és a francia labdarúgásban – írja Hegyi Iván, a jelenlegi magyar sportújságírás legnagyobb alakja a *Népszavában* napokban elindult, *Kimenő képek* című sorozatának első, *Mennyi „spéci” hazánkfia!* című írásában.

Az újságíró Szoboszlai Dominik liverpooli szerződése kapcsán indította cikksorozatát arról, hogy idáig milyen szerepet játszottak a magyar labdarúgók európai klubokban. Meg is állapítja: dominánsat. Mégpedig már az 1920-as évektől kezdve.

Mint a cikkben olvasható: *Schaffér Alfréd*ot, a „Spéci” német nyelvterületen *Fussballkönigin*nek (futballkirálynak) hívták. Az osztrák bajnok *Amateure Wien*ben, amely nemhogy nem volt amatőr, de szerte Európában tisztelték, együtt játszott a két *Konráddal*, *Kálmánnal* és *Jenővel*. Majd Kálmán a híres *Matthias Sindler*al is.

Ausztriában a húszas években kezdődött a mindenütt bálványozott *Wundermannschaft* korszaka. A „szomszédok” kiugrásában nagy szerepet játszottak a magyarok. A periódus másik osztrák nagy csapatában, a *Hakoah*-ban hat honfitársunk – *Fábián Sándor* kapus, továbbá *Guttmann Béla*, *Nemes Sándor*.

A Fradi csapata 1933-ban

Fotó: Fradi.hu

Schwarz Ernő, *Eisenhoffer József*, *Hess Lajos* – szerepelt rendszeresen.

Itália is tele volt magyarokkal. Sőt az olasz legendárium úgy tartja: az „azzurók” a magyaroktól tanultak meg futbalozni. A húszas években ott játszó honfitársainkból a következő tizenegyet (s ezen kívül is több csapatot) lehet kiállítani: *Amsel Ignác* (Ancona) – *Ligeti Jenő* (Lazio), *Weisz Árpád* (Internazionale) – *Bánás József* (Milan), *Bukovi Márton* (Alba Roma), *Viola József* (Juventus) – *Kertész Géza* (Spezia), *Winkler Róbert* (Modena), *Nehadoma János* (Pistoiese, majd Fiorentina), *Hirzer Ferenc* (Juventus), *Engel Vilmos* (Lecce, Genoa).

Közülük *Amsel* az FTC százszázalékos bajnokcsapatának kapusa, *Bánás* a Milan első külföldi labdarúgója, a *Viola-Hirzer* páros pedig az 1925/26-os évadban bajnok Juventus agya és ágyúja volt. *Hirzer* 36 „dugóval” nyerte el a gólkirályi címet, s Itáliában annak idején sem volt könnyű eljutni a kapuig...

Hirzer lassú sem lehetett, Torinóban ugyanis így emlegették: „a zebra-csíkos gazella”. A torinói csapatot *Károly Jenő* edző dirigálta, és szó szerint behalt a bajnokságba, a Bologna elleni mérkőzés előtt szívroham végzett vele. A Róma elleni döntőn *Viola* volt a játékosodó, ahogyan itáliai tréner lett *Bánásból* (a többi közt a *Milannál*), *Hirzerből* vagy *Weiszből* (az egyaránt bajnoki címet nyertó *Internacionálnál* és *Bolognánál*; az *Auschwitzban* megsemmisített mesternek a *San Siro* és a *Dall'Ara* stadionban is emléktáblája van).

Kertész szintén hős és áldozat lett, de itthon: a *Dallam* csoport tagjaként harcolt a nácik ellen a hitleri Németországgal szövetséges Magyarországon. Akkurátus feljelentés nyomán 1944-ben a *Gestapo* kínzókamrájába került, és a ferencvárosi *Tóth-Potya Istvánnal* együtt kivégezték.

Nem a német megszállásról jut eszembe az 1930-as évek franciaországi magyar inváziója, mely ugyanolyan átütő volt, mint hazánk fiainak itáliai nyomulása a húszas esztendőkből. Íme, egy csapat ezekből a nagykövetekből is: *Aknai János* (Marseille) – *Schwartz Elek* (Cannes), *Somlai Rezső* (Red Star) – *Berkessy Elemér* (Racing Paris), *Kalmár Jenő* (Reims), *Kaucsár József* (Montpellier) – *Máthé Gyula* (Racing Paris), *Simonyi András* (Red Star), *Korányi Dezső* (Sète), *Eisenhoffer*, *Kohut Vilmos* (mindkettő Marseille).

(Hegyi Iván cikke teljes terjedelmében a *Népszava.hu* portálon olvasható.)

APRÓ- HIRDETÉS

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés minimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdent.hu és www.mini-implantatum.hu

Heumann macesz rendelése országosan (kóser, strasbourg-i fórbínátus): paszkacentrum.hu/koser, 30-991-9941.

Órajavítás, faliórák felújítása garanciával. Jung Péter, VII., Garay u. 45. www.jungoras.hu, 06-70-505-5620.

Az irániak és a női dzsúdós

Az első iráni–izraeli koprodukcióban készült film, a *Tatami* világpremierje a szeptemberi Velencei Filmfesztiválon lesz, jelentette a *Times of Israel* nyomán a *Kibic*.

A politikai thriller a dzsúdó-világ bajnokság idején játszódik, amikor *Leila* (Arian Mendi), az iráni dzsúdós és edzője, *Mariam* (Zar Amir Ebrahimi) ultimátumot kapnak az iszlám rezsimtől, amely arra utasítja Leilát, hogy színleljen sérülést és veszítsen, különben az állam árulójának bélyegzik. Ezzel *Leila* lehetetlen választás elé kerül: vagy engedelmessékedik az iráni rezsimnek, ahogy az edzője sürgette, vagy küzd az aranyért, és ezzel veszélybe sodorja magát és a családját.

A filmet a *Golda Meir* életét bemutató produkciót jegyző, Oscar-díjas izraeli *Guy Nattiv* és a Cannes-i díjas iráni *Zar Amir Ebrahimi* rendezte, a forgatókönyvet *Nattiv* és *Elham Erfani* írták.

„Csodálatos együttműködés volt, és ő is hozta a maga személyes történetét” – mondta *Nattiv Ebrahimiről*, aki 2008-ban menekült el szülőhazájából, Iránból, és azóta száműzetésben él Franciaországban.

„Ez egy igazi lehetőség arra, hogy platformot adjunk az iráni nők hangjának, akik nap mint nap küzdenek az országukban uralkodó elnyomó rendszer ellen” – tette hozzá az izraeli rendező.

A film története némileg utal arra a 2019-es esetre, melynek során a cselgáncs-világ bajnokságon szereplő iráni *Szaeid Mollaei* családját fenyegette meg a rezsim, hogy a dzsúdós szándékosan veszítsen el egy mérkőzést, nehogy összekerüljön egy izraeli ellenféllel. *Mollaei* ezek után elhagyta a hazáját.

Zar Amir Ebrahimi és Arian Mendi a *Tatami* című filmben

Olvasói levél

A Ferenczy testvérek a holokausztban

A kiváló festőművész ikergyermekai, *Noémi* és *Béni Szentendrén* születtek június 18-án 1890-ben. Szüleik *Ferenczy Károly* (Magyarország egyik legnagyobb festője) és *Fialka Olga* voltak.

Amikor az első zsidótörvények életbe léptek a harmincas években, a szociáldemokrata *Noémi* részt vett az emiatt rendezett tüntetésen a Parlament előtt.

Béni a náci megszállás alatt zsidókat bújtatott a deportálás és a biztos halál elől. A felszabadulás után megkapta az Igaz ember kitüntetését mint zsidómentő. Ha letartóztatják volna, életét veszti a náci uralom idején.

A két ikerestvér közreműködése a zsidóság érdekében nagyra becsülhető, hiszen ha mindenki követi tevékenységüket, Magyarország zsidósága megmenekült volna.

Legyen a *Ferenczy* család tagjainak neve áldott mindörökké, ámen.

Arie Singer
Sydney

NAPTÁR

Augusztus 17-18., csüt.-péntek	Áv 30. - Elul 1. Újhold 1-2.	Gyertyagyújtás: 7.33
Augusztus 19., szombat	Elul 2.	Szombat kimenetele: 8.40
Augusztus 25., péntek	Elul 8.	Gyertyagyújtás: 7.21
Augusztus 26., szombat	Elul 9.	Szombat kimenetele: 8.26

Az Új Élet kiadását a *Mazsók* támogatja.

Gyógyszer- és MR-támogatás igénylése

Az alábbiakhoz igényelhetnek támogatást szociálisan rászoruló betegek:

1. Az újonnan szükségessé vált, az átlagnál sokkal drágább gyógyszer beszerzése, egyhavi adagot figyelembe véve. Ez a támogatás alkalmankénti, tehát nem folyamatosan értendő. Az egyszerű gyógyszerbeszerzésre adható támogatás felső határa 60.000 Ft.

2. Magánorvosi MR-vizsgálat elvégzése, ha állami intézmény csak túl késői időpontra tudja azt vállalni. Az egyszerű magánorvosi MR-vizsgálatra adható támogatás felső határa 80.000 Ft.

Támogatásunk nem tartozik a hitközséghez, hanem egy magyar holokausztúlélő magánjellegű kezdeményezése.

Részletesebb, az igénylés módjára is kiterjedő tájékoztatás a következő telefonszámon kapható: 06-1-321-3497, lehetőleg az esti órákban.

Továbbra is várjuk a szociálisan rászorulókat jelentkezéseit.

Izraelben 93 évesen elhunyt Leitner Dávid, a falafel-nap akció elindítója

Leitner Dávid Nyíregyházán született 1930-ban, 1944-ben a családjával együtt hurcolták haláltáborba. A náci Auschwitzból 1945. január 18-án indították útnak egy halálmenetben, ő azonban, hála az Örökkévalónak, életben maradt, és alijázott. A halálmenet indulásának emlékére indította el a falafelnapot, amelynek lényege, hogy január 18-án minden zsidó egyen falafelt. És ez olyannyira népszerű lett, hogy január 18-a ma már tényleg nem hivatalos falafel-nap szerte az országban.

Az izraeli média adta hírül, hogy 93 évesen meghalt *David Leitner*, azaz *Leitner Dávid* magyar származású holokausztúlélő, aki 1930-ban szüle-

Hagyományteremtő

tett Nyíregyházán vallásos családban. 1944 márciusában szüleivel és három testvérrel a magyar csendőrök gettóba terelték őket, majd másfél hónappal később Auschwitz-Birkenaubába deportálták a családot.

Birkenauban az anyját és két nővérét a megérkezésük után meggyilkolták, míg édesapja és a bátyja *Buchenwaldba*, majd *Bergen-Belsenbe* került. *Dávid Birkenauban* maradt 40 ezer gyerekekkel együtt, s mivel magas, erős termetű volt, túlélte a nácik embertelen szelektálását.

1945. január 18-án Auschwitz-Birkenauból halálmenetben indították *Mauthausenbe*, ahol az SS-katonák megkorbácsolták az ártatlan embereket, majd három napig hagyták őket meztelenül a januári fagyban. *Dávid* innen került *Gunskirchenbe*, amely 1945. május 4-én szabadult fel.

A vészorszak után *Dávid* Izraelben telepedett le, és a megmenekülésének, valamint az élet dicsőségének tiszteletére és emlékére elindította a január 18-i falafel-napot azzal a jelszóval, hogy ezen a napon minden zsidó egyen falafelt. Az évekkel ezelőtt kitalált akció mára országseret elhíresült.

David Leitner *Nir Galimban* élt a feleségével, *Szárával*. Két gyermekük, tíz unokájuk és három dédunokájuk született.

Emléke fonódik be az élet kötelékébe!

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja

1075 Budapest, Síp u. 12.

Telefon/fax: +36-1-413-5537,

+36-1-322-2829

E-mail: ujelet@mazsihisz.hu

Főszerkesztő:

Kardos Péter

Olaszország szerkesztő:

Gábor Zsuzsa

Kiadótulajdonos:

Mazsihisz

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 9600 Ft

Külföldre 13.600 Ft/év

USA és Izrael: 15.000 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető

az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUBH

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap

Üzletág, előfizető a kiadónál.

Postacsekkek: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk

intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.

Szedés, törlesztés:

WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomdai munkák:

PrimeRate Kft.

ISSN 0133-1353

SPÁNN GÁBOR

Kohn-gratulation

Tekintettel arra, hogy – ha hagyja megélni a Teremtő – szeptember 3-án leszek 85 éves, az Új Élet képzeltbeli riportert küldött rám, hogy csináljon velem ún. „életút-interjút”. Most megpróbálom szó szerint visszaadni beszélgetésünket.

– Szerkesztő úr! Mindenekelőtt hadd tolmácsoljam az Új Élet olvasóinak és munkatársainak jókívánságait. Eltérek a szokásos paneltől, és kívánom, hogy bis 120. Eljen a megbonthatatlan magyar–szochnut! Ez utóbbi egy élc volt, s mivel Önt humoristaként ismerjük, remélem, értékeli.

Az elmúlt 10 év alatt Ön több mint 400 jegyzettel szórakoztatta a lap olvasóit, de az életéről nem tudni szinte semmit. Kezdje talán a kisgyermekkorától.

– Azzal kell kezdem, hogy én kétszer születtem. 1936-ban méhbeli elődöm nem kívánt a világra jönni, így szüleim legnagyobb bánatára őt édesanyámtól elvették. Nekem ebből annyi hasznom van, hogy két évvel fiatalabb vagyok. 1938-ban koraszülöttként jöttem a világra. Aldott emlékü édesanyám velem terhesen volt 42 kiló, és a nyolcadik hónapban is úgy nézett ki, mint aki lenyelt egy meggyagot.

1938. szeptember 3-án mindössze 2 kilóval jöttem a világra. Gondoljanak bele, hogy a szülészet-gyermekgyógyászat akkor még gyerekcipőben sem járt. Mivel édesapám (fog)orvos volt, így beengedték hozzám. A szülész kolléga a következőket mondta neki rólam: Ne ringassa magát abban a hitben, hogy ez a levesbe való csirke méretű baba életben marad, de mindenesetre betesszük inkubátorba.

Akkoriban az inkubátor úgy működött, mint Semmelweis alatt. Egy üvegcső alatt Bunsen-égők égtek, azok tartották életben a magzatot. Azt is megjósolták, hogy ha életben maradok, életem végéig egy gyenge, vékonydongájú, étvágytalan, szűkszavú, introvertált gyerek és ember leszek. Íme, az orvostudomány már akkor is legyőzhetetlen volt... Aki engem ismer, tudja, hogy kamaszkoromtól lételemem volt a mozgás, s valamennyi kulinaris és egyéb testi öröm élvezete mindig a hobbijam közé tartozott. Piknikus alkat voltam már gyerekkoromban is, és ha ma elmegyünk vendégségbe csupa jószág feleséggel, és én bármiből repetát kérek, rám szól: ne egyél többet, mert kövér vagy (94 kg). Én ilyenkor csak annyit felelek: én nem kövér vagyok, hanem nagy felületen vagyok szép!

Már diákkoromban jelentek meg cikkeim, és az írás utáni vágy – egyesek szerint grafománia – végigkísérte az egész életemet. Nyolcadik általánosban országos Rákosi Mátyás irodalmi versenyt nyertem. Díjnyertes dolgozatom címe ez volt: A szocialista realizmus hatása Jókai Mór romantikájára. Ez persze az én részemről volt élc. Nem emlékszem a díjnyertes dolgozatra, de valami legyőzhetetlen szocialista táborról szólt.

Miután átsegítettek az érettségim, azonnal jelentkeztem a Színműre. Közben mindenki nehéz, klasszikus versekkel, novellákkal készült, én ellinkeskedtem a kötelező bemutatkozást. Bejelentettem a zsűrinek, hogy egy klasszikus versidézet következik. Csengő hangon szavaltam: „kis szobába toppanék, és röpiült felém anyám, én félreléptem szótlanul, és ő átrepült a szobán”. A Major Tamásból, Simon Zsuzsából, Ferencsik Jánosból álló zsűri halálra röhögte magát, én meg biztos voltam az azonnali kirúgásomban. Ennek ellenére felvettek, és egy évet lenyomtam a főiskolán.

Akkor félrehívott az osztályfőnököm, Ascher Oszkár, és azt mondta: Spánn fiam! Ha egy életen át arra vágyik, hogy különböző színházakban maga legyen az inas vagy a sofőr egymondatos szerepekkel, akkor maradjon itt. De én olvastam legutóbbi cikkét az Új Tükör újságban, és magának sokkal több érzi a van az íráshoz, mint a szerepléshez. Javasolom, igazoljon át bölcsésznek és menjen el újságírónak, mert ott karriert csinálhat, míg ha színész marad, úgy lesz kiírva a plakátokra, hogy: és még sokan mások.

Ma már áldom a szavalóművész akkor rosszindulatnak tűnő tanácsát, mert onnan, hogy 1959. január 1-jén beléptem a Magyar Televízió Híradó szerkesztőségébe, a tévzés mellett teleírtam az akkor még nagyszámú, papíralapú magyar sajtót. Humoros cikkeim ezreit őrzi a feleségem, és a szennvedély 1998-as nyugdíjba vonulásom után is megmaradt. A Teremtő 1996 és 98 között különösen kegyes volt hozzám, mert megajándékozott azzal, hogy a sok év után újra életre keltett Ludas Matyi c. legnagyobb példányszámú magyar vicclapnak két évig a főszerkesztője lehettem.

Az 1990-es években hét éven keresztül a Kossuth Rádió Reggeli Krónikájának jegyzetírója voltam. Humoros közéleti jegyzeteim sikeresek voltak. Megsúgta nekem a Rádió ezzel foglalkozó PR-osa, hogy szerda reggelként, amikor 7.45-től az időjárás-jelentésig enyém volt a műsoridő, még a legnépszerűbb kereskedelmi adókról is mindenki átkapcsolt a Kossuthra.

Egyedülálló a Magyar Rádió 150 éves történetében az is, hogy a már régebben adásba ment prózai jegyzeteket könyv formájában kiadják. Az én írásaimmal ez történt, öt kötetben jelentették meg egymás után a zsengeimet. Pl. a Türelmi zóna címmel megjelent első kötet 10.000 példány (!) olyan hamar elfogyott, hogy második kiadás is született belőle.

Egyszer csak váratlanul megkeresett e lap főszerkesztője, Kardos főrabbi úr azzal, hogy nem írják-e görbe tűkötör jellegű humoros írásokat a zsidó életről. És innentől kezdve – aminek ma már több mint tíz éve – amíg bírtam ötlettel, kéthetente a lap 8. oldalán megtisztelő kivitelben jelentek meg humoreszkjeim. Mivel több zsinagógának és kilének is „támogató tagja” vagyok, visszahallottam számomra még ismeretlenektől is, hogy amint megkapják az Új Életet, azt mindig a 8. oldalán kezdik el.

Itt a riportert suttogóra vette a hangját, és azt mondta:
– Ez nem kerül bele a cikkbe, de egy ilyen korú embertől megkérdezem, hogy Ön nem fél-e a haláltól, mert én igen.

Rövid gondolkodás után azt feleltem:
– A haláltól nem félek, de a hozzá vezető úttól igen. Vegye tudomásul, hogy mindaddig nem vagyok hajlandó meghalni „ezeknek”, ameddig nem lesz a temetés is ársapkás.

Mozikban az Oppenheimer – sok magyar zsidó vonatkozással

A film J. Robert Oppenheimer német zsidó származású amerikai fizikusról, a Manhattan-terv vezetőjéről szól, aki kollégáival (köztük Teller Edével és Szilárd Leóval) föltalálta és megalkotta az első atombombát. A találmány megváltoztatta a második világháború, így a történelem menetét, majd többek között a bomba birtoklásának következményeként feszült egymásnak a két szuperhatalom, az USA és a Szovjetunió. S alighanem éppen az atomfegyver miatt nem tört ki a harmadik világháború.

A második világháborús Manhattan-terv vezető fizikus, J. Robert Oppenheimer atombombájáról és lelkiismeretéről forgatott háromórás filmet Hollywood sztárrendezője, Christopher Nolan. Ez rögtön két történet, mert az Oppenheimer nemcsak az atombomba megépítésének éveiről, hanem a tudós azt követő meghurcolásáról is mesél. A bonyolult cselekményt a rendező virtuóz szerkesztésmódja tartja egységben, a háborús filmet, lelkiismereti drámát és tárgyalótermi izgalmat ötvöző mozi középpontjában mégis Cillian Murphy nagy ívű alakítása áll – írja a 24.hu portál kritikája.

Az amerikai kormány által szponzorált, Leslie Groves (Matt Damon) ezredes által elindított és Oppenheimer által levezényelt Manhattan-terv története addig tart, amíg a válogatott tudóscsapat, benne a magyar Teller Edével – Benny Safdie mintha a Dr. Strangelove Peter Sellersét idézné szórakoztató alakításával – meg nem építi az atombombát. Számukra a csúcspont nem Hiroshima, hanem a sikeres tesztrobbantás az új-mexikói sivatagban. Ha ez a küldetés sikeres, tábornokká fogják előléptetni, harangozza be a Manhattan-tervet pedellusi szigorral ellenőrző Groves Oppenheimernek, mire az felveti, hogy talán ő meg Nobel-díjat kap érte. „Nobel-díjat, egy bombáért?” – kérdezi Groves. „Nobel találta fel a dinamitot” – feleli a fizikus.

Mint a Hetek összefoglalójában olvasható: a fizikus édesapja, Julius Seligmann Oppenheimer német származású zsidó volt, aki még tinédzserként vándorolt ki Németországból Amerikába, hogy szerencsét próbáljon.

A fiatal Seligmann a textiliparban helyezkedett el, és szorgalmas munkával sikeresen meggazdagodott, így New York fényűző kerületében vásárolhatott magának ingatlant. 1903-ban feleségül vette a szintén német származású amerikai zsidó Ella Friedmant, akitől 1904-ben megszületett első gyermeke, Julius Robert Oppenheimer.

Robert Oppenheimer 17 éves korában fejezte be a középiskolát, majd egy évvel később felvették a Harvard Egyetemre, ahol a kémia lett a főszakja. Ott kezdett el érdeklődni az elméleti fizika iránt Percy Bridgman későbbi Nobel-díjas fizikus előadásainak hatására.

Franklin D. Roosevelttel amerikai elnök Szilárd Leó kezdeményezésére 1942-ben megindította az atombomba kifejlesztésére irányuló kutatásokat. Oppenheimer, akit felkértek a projektben való részvételre, neves tudósokkal együtt a neutron-láncreakcióval kapcsolatos számításokat végezte. Később ő lett a Manhattan-tervnek elnevezett kutatás vezetője.

A fizikus javaslatára az új-mexikói

A főszerepben Cillian Murphy

Fotó: Port.hu

Los Alamosban, egy iskola területén állították fel titkos laboratóriumukat a kísérletekhez. Ott a korszak legkiválóbb tudósaival vette magát körül, akiket nemes egyszerűséggel „világítótesteknek” hívott. Oppenheimer nemcsak felülről irányította a folyamatokat, hanem valamennyi lényeges mozzanatnál és döntésnél jelen volt.

Oppenheimernek a kezdeti általános megbecsülés után egyre több támadással kellett szembenéznie. A hidegháború fokozódásával sokan a Szovjetunió ügynökének tekintették, és elővették az FBI által a világháború előtt és alatt a kommunistákhoz köthető kapcsolatairól és tevékenységeiről készített feljegyzéseket. A fizikus tagadta, hogy a kommunista párt tagja vagy szovjet ügynök lenne. Ennek ellenére gyanús személynek minősítették, és csak 1963-ban rehabilitálták, akkor is csak részlegesen. 1967-ben hunyt el,

vélhetően a láncdohányzás és a radioaktív sugárzások miatt kialakult gégerákban.

Alkotók:
Rendező-forgatókönyvíró: **Christopher Nolan**
Producer: **Christopher Nolan, Charles Roven, Emma Thomas**
Zeneszerző: **Ludwig Göransson**
Operatőr: **Hoyte Van Hoytema**
Vágó: **Jennifer Lame**
Julius Robert Oppenheimer: **Cillian Murphy**
Leslie Groves: **Matt Damon**
Katherine Oppenheimer: **Emily Blunt**
Lewis Strauss: **Robert Downey Jr.**
Jean Tatlock: **Florence Pugh**
Teller Ede: **Benny Safdie**
Szilárd Leó: **Haumann Máté**
(Oppenheimer, amerikai-angol életrajzi dráma, történelmi film, 180 perc, 2023)

Herzl Tivadar örökül hagyta nekünk....

az Ön Öröksége is hozzájárulhat e célhoz.

Keren Hyesod UIA,
a szervezet, amely Izrael részére gyűjt adományt.

Tőlünk megtudhatja hogyan
E-mail: eli.keidar@keren.hu
Telefax: +972-4-6263636
Mobil: +36-30-8487380

V Egy hölgy úgy határozott, 70 éves születésnapjára elmegy egy szállodába. Amikor másnap kijelentkezett, átnyújtottak neki egy számlát 250 dollárról. – De még reggelit sem kaptam – vitatkozott a vendég. – Kaphatott volna, ha kér – válaszolt a tisztviselő. – Meg aztán van egy gyönyörű úszómedencénk, és este táncolni is lehet a hotel szalonjában. **Hölgyünk elővette a csekk-könyvét, és kitöltött egy csekket. A tisztviselő meghökkent: – Hölgyem, ez csak ötven dollárról szól! – Így is van. Kétszáz dollárt számítottam fel azért, hogy ön velem aludt. – De én nem aludtam önnel!**

(?) – Aludhatott volna – fejezte be hölgyünk a társalgást.